

I det gamla borgerliga samhällets ställe med dess klasser och klassmotsatser träder en association, vari vars och ens fria utveckling är villkoret för allas fria utveckling.

III.

Socialistisk och kommunistisk litteratur.

1) Den reaktionära socialismen.

a) *Den feodala socialismen.*

I överensstämmelse med sin historiska ställning kände sig den engelska och franska aristokratien manad att skriva smädeskrifter mot det modärna borgerliga samhället. I den franska revolutionen av 1830 och i den engelska reformrörelsen hade aristokratien ännu en gång duktat under för den hatade uppkomlingen. En allvarlig politisk kamp kunde det icke längre vara tal om. Endast den litterära kampen återstod. Men även på litteraturens område hade restaurationstidens gamla åskådningssätt blivit omöjliga. För att vinna sympati måste aristokratien skenbart lämna sina intressen ur sikte och formulera sin anklagelseakt mot bourgeoisien endast i den exploaterade arbetarklassens namn.

På så sätt uppstod den feodala socialismen, till hälften klagovisa, till hälften smädeskrift, till hälften eko från det förflutna, till hälften hotande profetia om framtiden. Ibland träffade den bourgeoisien i hjärtat med ett bittert, snillrikt mördande omdöme, men städse verkade den komisk genom sin fullkomliga oförmåga att begripa den modärna historiska utvecklingen.

Den proletariska tiggarpåsen svängde man som fana i handen för att samla folket bakom sig. Men så ofta